

Muistokirjoitus: Robert E. Lucas Jr.

Seppo Honkapohja

Robert E. Lucas Jr. on epäilemättä yksi merkittävimmistä ekonomisteista katsottaessa makrotaloustieteen kehitystä 1970-luvun alusta lähtien. Hän on kiistatta uuden klassisen makrotalousteorian uranuurtaja. Lucas muotoili rationaalisten odotusten tasapainon käsitteen makrotaloudellisissa malleissa ja osoitti käsitteen suuren merkityksen.¹

Tästä tutkimuksesta Lucas sai taloustieteen Nobel palkinnon vuonna 1995. Hän menehtyi 85 vuoden ikäisenä viime keväänä 15.5.2023.

Koulutus ja ura

Robert Lucas suoritti yliopistollisen koulutuksen pääosin Chicagon yliopistossa. Perustutkinnon pääaine oli historia, minkä jälkeen hän aloitti jatko-opinnot Kalifornian yliopistossa (Berkeley) vuonna 1959. Jo yhden opiskeluvuoden jälkeen Lucas siirtyi takaisin Chicagoon ja hän saavutti siellä tohtorin tutkinnon vuonna 1964. Hänen taloustieteellisen väitöskirjansa

”Substitution Between Labor and Capital in U.S. Manufacturing: 1929–1958” ohjaajina toimivat H.Gregg Lewis ja Dale Jorgenson. On hyvä havaita, että väitöskirjan aihe oli toisella taloustieteen erikoisalalla kuin hänen tärkeimmät kontribuutionsa.

Tohtorin tutkinnon jälkeen Lucas asettui opetustehtäviin Carnegie Mellon yliopiston kauppakorkeakouluun. Hän työskenteli Pittsburghissa vuoteen 1975 saakka, jolloin hän palasi Chicagon yliopistoon.

Uransa aikana hän sai useita tieteellisiä huomionosoituksia ja jäsenyyksiä tiedeakatemoissa: American Academy of Arts and Sciences vuonna 1980, Guggenheim Fellowship ja National Academy of Sciences vuonna 1981 sekä American Philosophical Society vuonna 1997.

Robert Lucas sai taloustieteen Nobel palkinnon vuonna 1995. Sen perusteluina oli ”rationaalisten odotusten hypoteesin kehittäminen ja soveltaminen, mikä uudisti makrotaloudellista analyysia ja syvensi talouspolitiikan ymmärrystä” (<https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1995/summary/>).

Mainittakoon, että vuonna 1985 Lucas vieraili Suomessa ja piti Yrjö Jahnssoon -luennot otisikolla ”Models of Business Cycles”. Luennot oli etukäteen kirjoitettu lähes valmiiksi ja ne ilmesyivät kirjana 1987.

¹ Palkinnon perusteista ks. [Nobelprice.org](https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1995/summary/) (1995). *Rationaalisten odotusten käsite on pääosin peräisin John Muthilta 1960-luvun alussa. Lucasin lisäksi Thomas Sargentia voidaan pitää toisena uuden klassisen makroteorian kehittäjänä. Sargent sai Nobelin palkinnon vuonna 2011.*

Rationaaliset odotukset

Robert Lucas tunnetaan tutkimuksista, jotka käsittelevät rationaalisten odotusten implikaatioita makrotalusteoriassa. Lucas analysoi kuinka rationaalisten odotusten käsite sisällytetään dynaamisiin makrotaloudellisiin malleihin. Taloudenpitäjät muodostavat odotukset tulevista hinnoista ja määristä saatavilla olevan informaation perusteella ja he maksimoivat intertemporaalista odotettua hyötyä. Rationaalisten odotusten tasapainossa taloudenpitäjien odotukset ovat (keskimäärin) oikeita eli odotukset ovat yhtä suuria kuin *ao.* muuttujien ehdolliset odotusarvot. Ehdollistava informaatio on tärkeä kysymys. Tavallisimmin oletetaan, että odotuksia muodostettaessa taloudenpitäjät tuntevat talouden mallin rakenteen eksogeenisiä satunnaistekijöitä lukuun ottamatta.

Lucasin analyysit antoivat lujan perustan hypoteesille rahan neutraalisuudesta pitkällä aikavälillä. Hänen mallinsa loivat myös perusteet inflaation ja kokonaistuotannon korrelaatiolle, jota Phillipsin käyrä kuvaa. Tämä korrelaatio ei kuitenkaan tarjonnut talouspolitiikalle relevantteja vaihtoehtoja, koska käyrä ei ole riippumaton harjoitetusta talouspolitiikasta (ks. alla Lucas-kritiikki).

Lucas-kritiikki

Vuonna 1976 Lucasin julkaisema tutkimus haastoi keynesiläisen makrotaloustieteen perusteita argumentoiden, että makrotaloudellinen malli tulee rakentaa aggregoituna versiona makrotaloudellisista malleista ja että aggregointi ei välttämättä onnistu annetun mallin puitteissa. Talouspolitiikan perusteita koskeva Lucas-

kritiikki toteaa, että talouden riippuvuussuhteet, kuten inflaation ja työttömyyden välinen riippuvuus, saattavat muuttua talouspolitiikan muuttuessa. Täten makrotalouden malleissa tulisi erottaa todelliset rakenteet odotuksiin perustuvista tekijöistä.

Lucasin esittämä kritiikki vaikutti merkittävästi uuden klassisen makroteorian kehitykseen ja pyrkimyksiin kehittää tarkemmat makrotaloudelliset perusteet makrotaloustieteelle.

Muita merkittäviä kontribuutioita

Robert Lucasin kontribuutiot taloudellisen kasvun tutkimukseen ovat myös olleet tärkeitä. Vuonna 1988 hän julkaisi tutkimuksen, jossa taloudellinen kasvu syntyy endogeenisesti inhimillisen pääoman kumuloitumisen kautta. Paul Romerin tutkimusten ohella Lucasin työ on yksi tärkeä osa endogeenisen kasvuteorian perusteita kehittäneistä analyyseista.²

Lucasin toinen kontribuutio kasvututkimukseen on Lucasin paradoksiksi kutsuttu havainto pääoman vähäisestä liikkuvuudesta rikkaista maista kehitysmaihin. On myös tarpeen todeta, että edellä käsiteltyjen kontribuutioiden lisäksi Lucasilla on yksittäisiä kontribuutioita muilla taloustieteen erikoisaloilla.³

² Paul Romer sai taloustieteen Nobel-palkinnon vuonna 2018.

³ Laajempi suomenkielinen katsaus Lucasin tutkimuksiin löytyy *mm.* artikkelista *Pubakka* (1995).

Havainnotja Lucasin elämästä

Robert Lucas solmi avioliiton perustutkintovaiheessa opiskelijatoverinsa Rita Cohenin kanssa. 1980-luvulla tapahtuneen avioeron yhteydessä Cohen vaati erosopimukseen lausuman, jonka mukaan puolet noin 600 000 Yhdysvaltain dollarin suuruisesta Nobel-palkinnosta kuuluu Cohenille, mikäli palkinto myönnetään viimeistään 31.10.1995. Näin tapahtui, kun tieto palkinnosta tuli vain muutama viikko ennen sopimuksen takarajaa. Kysyttäessä asiasta Lucas totesi "A deal is a deal."

Avioeron jälkeen Lucas tapasi elämäkumppaninsa Nancy Stokeyn, jonka kanssa hän myös teki paljon tutkimustyötä. Vuonna 2015 Lucas lopetti opetustyönsä mutta jatkoi tutkimustointa ja osallistumista talouspoliittisiin keskusteluihin. □

Kirjallisuus

Nobelprice.org (1995), <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1995/lucas/facts/>
Puhakka, Mikko (1995), "Robert E. Lucas Jr. - makroteorian uudistaja", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 91: 650–658.